

ŠKOLA ZA MEDICINSKE SESTRE VINOGRADSKA
SCHOLA AD EDUCANDAS MEDICI SORORES

**ODABRANA DJELA HRVATSKE
KULTURNE BAŠTINE
(doživljena okom i rukom mladih)**

Izložba učeničkih radova

15. svibnja – 1. lipnja 2006.

Galerija **Knjižnice Vladimira Nazora**, Zagreb

47. obljetnica MCMLIV – MMVI
Zagreb, MMVI

Nakladnik:
Škola za medicinske sestre
Vinogradska

Za nakladnika:
Ravnateljica mr. sc. Štefa Sudar

Nastavnica voditeljica:
Višnja Pranjić , vms, prof.

Autori:

Abaz Antonija, 3. b
Arapović Dajana, 3. d
Armada Andrea, 3. a
Banović Katarina, 3. b
Barač Valentina, 3. b
Barišić Antonija, 3. b
Bartolec Katarina, 3. d
Bišćan Maja, 3. d
Bugarin Suzana, 3. d
Čenaj Hadije, 3. b
Ćurila Damir, 3. a
Dorotić Ivana, 3. b
Drljo Sandra, 3. a
Glavaš Kristina, 3. d
Grgić Matea, 3. b
Herak Ana, 3. a
Hruška Ivana, 3. d
Huić Nikol, 3. d
Herceg Nina, 3. a

Ibrahimović Aida, 3. b
Ibrahimović Elma, 3. a
Jakopović Marija, 3. d
Jurišić Dragana, 3. d
Klarić Antonio, 3. c
Kljajić Sofija, 3. a
Konjević Marija, 3. a
Kučak Magdalena, 3. a
Lesičar Tihana, 3. a
Marinić Martin, 3. a
Marinović Ines, 3. a
Milčec Maja, 3. a
Milisavić Petra, 3. a
Mišić Anja, 3. c
Radač Martina, 3. d
Šušnja Valentina, 3. b
Vujinović Tanja, 3. b
Žižek Kristina, 3. b

Priprema i obrada materijala za tisak:
Višnja Pranjić , vms, prof.

Tisak:
Intergrafika Zagreb

Zagreb, svibanj 2006.

ODABRANA DJELA HRVATSKE KULTURNE BAŠTINE

(doživljena okom i rukom mladih)

Što smo odabrali:

GLAGOLJICA

Hrvatska pisana kultura jedan je od najvažnijih dijelova ukupne hrvatske kulture. U ranom razdoblju hrvatske povijesti u Hrvatskoj se proširilo slavensko bogoslužje te duhovna i kulturna baština sv. Braće - Ćirila i Metoda - a to je proželo velik dio hrvatske kulture glagoljičnim pismom. Hrvatska glagoljaška tradicija svakako je najosebujniji segment povijesti hrvatske kulture. Kao autori najstarijeg slavenskog pisma - glagoljice, najviše se spominju sv. Ćiril i Metod, koji su pomoću glagoljice 863. godine prevodili crkvene knjige na staroslavenski jezik. Glagoljica se u hrvatskim krajevima zadržala sve do 19. stoljeća premda je već početkom 16. stoljeća potiskuje latinica. Glagoljica se javlja u dva oblika, kao: obla ili bugarska i uglata ili hrvatska. Glagoljica ima oko 40 slova, ovisno o kojoj je verziji riječ.

Kurzivnom - uglatom glagoljicom, tj. glagoljskim brzopisom, pisane su stotine hrvatskih dokumenata, koji su važni jer pokazuju stoljetnu visoku pravnu uređenost naših gradova i sela, a osobito su važni kao spomenici hrvatskoga jezika. Kurzivna glagoljica koristila se osobito u Istri, području Rijeke, Krku, Cresu, vinodolskom području, Lošinju, Zadru i zadarskim otocima, Biogradu, Šibeniku, Lici i Gorskom kotaru.

Iako je latinica najstarije pismo na području Hrvatske, možemo reći da je pismo kojim su prvo pisali svoj jezik glagoljica. Najveći procvat kod Hrvata doživljava u 14. i 15. stoljeću. Iz tog su razdoblja najbrojniji i najljepši glagoljaški rukopisi.

BAŠĆANSKA PLOČA

Bašćanska ploča je najpoznatiji hrvatski glagoljični spomenik. Godine 1851., mladi bašćanski svećenik Petar Dorčić, otkrio je u podu ranoromaničke Crkve Sv. Lucije u Jurandvoru pokraj Baške veliku kamenu ploču ispisanu glagoljskim znakovima. Tekst ploče je postao važan izvor informacija o razvoju hrvatskog glagoljskog pisma, hrvatskog jezika i kulture. Potvrdio je postojanje hrvatske države od najranijih dana, spominje ime hrvatskog kralja Zvonimira te obilježava sjeverne granice njegova kraljevstva na otoku Krku. Tekst ploče pročitao je djelomično 1865., a sasvim 1875. Utvrđeno je da je ploča zapravo potvrda o darovanju zemljišta kojeg je Zvonimir poklonio benediktinskom samostanu sv. Lucije. Čin Zvonimirova darovanja svjedoči nam vrlo važnu povijesnu činjenicu: da se vlast hrvatskoga kralja u to vrijeme protezala i na otok Krk, koji je pripadao Bizantskoj Dalmaciji. Ploča navodi svjedoke darovnice i opisuje vrijeme u kojem se darovanje dogodilo. Iz toga se može zaključiti da datira iz 1100. godine.

Ploča je 1934. godine prebačena u Akademiju znanosti i umjetnosti u Zagreb gdje se i danas nalazi. U Crkvi sv. Lucije nalazi se njena kopija. Bašćanska ploča je kameni spomenik (isklesani bijeli vapnenac) visok 99,5 cm, širok 199 cm, a deo od 7,5 do 9 cm. Gornji dio ploče zauzima bordura u obliku lozice, a na preostalom dijelu slijedi tekst (čak stotinjak riječi u 13 redaka!). Za pismo kojim je natpis pisan obično se kaže da odražava prijelaz oble glagoljice u uglatu, te da sadržava neka latinička, odnosno ćirilička slova. Bašćanska ploča nije naš najstariji jezični i pismovni (glagoljički) spomenik. Ona je, unatoč tomu, nama od najveće važnosti iz ranog razdoblja pismenosti, ponajviše po velikoj količini sačuvanoga teksta, odnosno po svim grafijskim, jezičnim, povijesnim informacijama koje nam nudi.

PLOMINSKI NATPIS

Plominski natpis jedan je od najstarijih glagoljičkih spomenika. Natpis je urezan u kameni reljef na Crkvi sv. Jurja Starog u Plominu i datira iz 11. stoljeća.

Smatra se da prikazuje sv. Jurja, zaštitnika usjeva i stoke. Narodne pjesme pjevaju o Zelenom Jurju.

NATPISI KNEZA BRANIMIRA

Branimir je bio knez Hrvatske od 879. do 892. Na vlast se dolaskom odlučno odijelio od Bizanta, te je s ninskim biskupom Teodozijem poslao pismo papi Ivanu VIII., u kojem su u svoje i u ime hrvatskog naroda izrazili odanost i povratak prijestolju svetoga Petra Apostola. Na blagdan Uzašašća Gospodnjega 21. svibnja 879., papa Ivan VIII. služio je svetu misu u kojoj je podigao ruke k nebu i blagoslovio Branimira, sav hrvatski narod i svu njegovu zemlju. Tom svetom misom papa Ivan VIII. priznao je nezavisnost hrvatske države, što je u to doba predstavljalo međunarodno priznanje. U doba kneza Branimira mnogo se gradilo. Tako je ostalo sačuvano pet njegovih natpisa: u Gornjem Muću, gdje je dao sagraditi crkvu u čast Majke Božje Djevice Marije (ulomak grede dužine 87 cm i visine 27 cm), Šopotu kraj Benkovca, Ninu, Ždrapanju kraj Skradina i Otresu kraj Bribira. Na gredi iz Šopota kod Benkovca zabilježeno je latinskim jezikom ime "BRANIMIR" najstariji spomen hrvatskog imena u narodnom obliku, a na zabatu natpis "DUX CRUATORUM"

VIŠESLAVOVA KRSTIONICA

Krstionica iz doba kneza Višeslava jedan je od najznačajnijih spomenika hrvatske kulture iz ranog srednjeg vijeka. Krstionica je pronađena 1746. sjeverno od župne crkve u Ninu prilikom rušenja baptisterija. Prenesena je u Veneciju gdje je 1853. otkrivena u kapucinskom samostanu Redentore na otoku Giudeccha, a odatle je prenesena u Museo Correr. Godine 1941. vraćena je u Hrvatsku u

palaču HAZU u Zagrebu. Nakon drugog svjetskog rata prenesena je u Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu gdje se i danas nalazi.

Krstionica je isklesana iz bloka mramora te ima šesterostranični oblik visine 90 cm i promjera otvora 120 cm. Tekst s krstionice preveden na hrvatski: Ovo vrelo (izvor) prima naime nemoćne, da ih prosvijetli. Ovdje se čiste od svojih zločina što ih primiše od prvog roditelja, da postanu kršćani spasonosno ispovijedajući vječno Trojstvo. Ovo je djelo izradio svećenik Ivan u vrijeme kneza Višeslava, iz pobožnosti u čast svetog Ivana Krstitelja.

EUFRAZIJEVA BAZILIKA

Eufrazijeva Bazilika predstavlja najvrjedniji spomenik kulture u Poreču. Sagrađena je na temeljima ranije trobrodne bazilike polovinom 6. stoljeća u doba biskupa Eufrazija po kome je zadržala ime.

Turistički obilazak moguć je svakodnevno, osim u vrijeme vjerskih obreda. Kompleks Eufrazijeve bazilike predstavlja i svjetski značajan povijesni spomenik što je 1997. godine potvrđeno od strane UNESCO organizacije, uvrštenjem u svjetsku kulturnu baštinu.

BENEDIKTINCI

Benediktinski je red najstariji crkveni red na Zapadu. Iznjedrila ga je najranija monaška tradicija prvih stoljeća Crkve, a utemeljio ga je sv. Benedikt oko 529. godine u Montecassinu, pod geslom "Ora et labora" (Moli i radi). Već po doseljenju Hrvata u novu domovinu oni dolaze u dodir s benediktincima. Kao ljudi pismenosti i kulture uživali su velik ugled kod hrvatskih knezova i kraljeva. I tijekom cijele naše povijesti oni su odigrali vrlo važnu ulogu u odgajanju naroda na vjerskom i kulturnom polju (poznata "Bašćanska ploča" iz samostana sv. Lucije kod Baške na Krku). Danas u Hrvatskoj postoji samo jedan samostan benediktinaca - Čokovac na otoku Pašmanu, blizu Tkona.

ZADARSKA KATEDRALA SV. STOŠIJE

Zadarska katedrala sv. Stošije (Anastazije) je trobrodna romanička građevina, sagrađena u dva navrata, sa sačuvanom starijom iz 9. i 11. stoljeća, koja se uzdigla na mjestu starokršćanske bazilike. Počeci gradnje zadarske katedrale sežu u daleku povijest, već u 4. ili 5. st. Po predaji bazilika je bila posvećena sv. Petru, apostolu, a kad je zadarski biskup Donat početkom 9. st. dobio od bizantskog cara Nikifora (Nicefora) moći, pepeo, srijemske mučenice Stošije, bazilika je dobila njezino ime. Sarkofag u kojemu se čuvaju zemni ostatci sv. Stošije dao je izraditi zadarski biskup Donat i čuva se u katedrali na oltaru u sjevernoj apsidi.

DUBROVAČKI DUKATI

Dubrovačka Republika kovala je srebrne dukate 1723. godine (19,165 g) i 1797. godine (13,37 g). Dukati su vrijedili 40 dubrovačkih dinarića.

U katalogu se još mogu vidjeti i **BRONČANE MATICE** iz 7. stoljeća., a nalaze se u Biskupiji kod Knina.

Višnja Pranjić, vms, prof.

RIJEČ, DVIJE O GLINI

Zemlja (glina, ilovača) najjednostavniji je, ali i najrafiniraniji kiparski materijal. Njome započinju svoj kiparski govor čak i djeca. Mokra glinena masa poput bjeline slikarskog platna pruža beskonačno mnogo mogućnosti slikarskog izričaja. Podatnost gline, poznata unatrag nekoliko milenija, oduvijek se koristila na bezbroj različitih načina; bilo da je iz nje nastala prva posuda za jelo ili je umjetnik poželio napraviti skulpturu koja ničemu ne služi, osim ljepoti samoj. Glina je vrsta zemlje koja nastaje raspadanjem stijena. Poznajemo primarnu glinu - kaolin, od koje se radi porculan, i sekundarnu glinu - ilovaču ili lončarsku glinu, koju koristimo za rad u školi. Takve gline ima u mnogim našim krajevima. Ako je kvalitetna sive je, svjetlosive ili plave boje; manje kvalitetna je žuta, smeđa ili crvena. Glina treba biti određene gustoće. Ako je previše suha, mrvlji se, puca i tada joj dodajemo vodu. Ako je u glini previše vode, tada previše ostaje na rukama i ne zadržava modelirani oblik; tada ju moramo mijesiti u grumenima dok ne prestane ostajati na rukama. Nadaleko je poznat pojam *terracotta* (tal. pečena zemlja), koja pečenjem dobiva čvrstoću i crvenu boju. Glinu je moguće i prije pečenja bojiti posebnim bojama koje će joj dati caklinu; tada ju zovemo majolika.

Višnja Pranjic, vms, prof.

KERAMIČARSKA GRUPA

Kao u trenu prohujalo je prvih deset godina rada keramičarske grupe. U ovih 10 godina izmijenilo se oko 1000 učenika koji su ostavili traga u našem sjećanju. Moram napomenuti kako rad grupe ne bi bio moguć bez svesrdne i nesebične pomoći voditeljice okupacione terapije u Domu umirovljenika Sveta Ana, gospođe Ane Peharde, koja ugrađuje svoj entuzijazam i zaljubljenost u umjetnost u učenička djela.

Dio vježbi nastavnog predmeta Zdravstvena njega starijih osoba provodi se upravo u okupacionoj terapiji i upravo je taj dio učenicima najdraži. Učenici mladi, neobuzdani, neiskusni, kao nepresušno vrelo energije i veselja u dodiru sa zrelošću, iskustvom, odmjerenošću štićenika doma, vraćaju osmijeh na lica opterećena godinama, brigama i bolešću. Ta mudra stara lica uvijek su spremna za poduku ili savjet, kako što bolje iskazati mladi neizbrušeni talent i neizmjernu maštu mladih ljudi.

O nepobitnoj talentiranosti učenika svjedoči i ovaj katalog s reprodukcijama kulturnih znamenitosti Hrvatske.

Višnja Pranjić, vms, prof.

OKUPACIONA TERAPIJA

U sklopu vježbi iz zdravstvene njege starijih učenici naše škole svake godine osoba posjećuju Dom za starije i nemoćne Sveta Ana u Novom Zagrebu. Osim uobičajenih poslova medicinske sestre, aktivni smo i centaru za okupacionu terapiju, gdje vidimo kako korisnici doma izražavaju svoje umjetničke sklonosti kroz rad s glinom, u pletenju i kreiranju i izrađivanju čestitki. I ove godine smo posjetili radionicu s glinom gdje smo zatekli vrlo društvene i živahne gospođe koje rade prekrasne skulpture, iako se nikada prije nisu time bavile. To je i cilj okupacione terapije, izraziti svoje skrivene talente za koje prije nisu imali vremena. Taj program puno pomaže starijim osobama jer je to mjesto gdje se mogu opustiti, gdje ne moraju misliti na probleme te s ostalima mogu razmijeniti i pokoji « trač », kojih ima čak i u domu umirovljenika. Okupaciona terapija pomaže u očuvanju što boljeg tjelesnog i psihičkog zdravlja. Ona djeluje na mentalni sklop osobe, stvara se radna navika te se razvija volja za suradnjom u različitim projektima. Tako osobe, koje sudjeluju u radu okupacione terapije, svake godine, pogotovo za blagdane, uređuju dom, izrađuju ukrase, čestitke, pletu šalove, izlažu svoje radove i na taj način ostaju aktivne u društvu i održavaju svoje psihičko zdravlje. Pri tom važnu ulogu ima i voditeljica okupacione terapije koja stalno potiče svoje « učenike » da se trude i da što dulje ostanu polaznici grupe, kako bi im boravak u domu bio što ljepši i ugodniji. Štićenici koji sudjeluju u radu okupacione terapije imaju razloga da ustanu ujutro, imaju želju za stvaranjem i izražavanjem svojih osjećaja kroz umjetnost te se, jednostavno, bolje osjećaju. Oni nemaju osjećaj da ih nitko ne treba, da su beskorisni, a sav trud im se isplati kada pogledaju oko sebe i uoče da su obični dom umirovljenika uspjeli, uz pomoć malo ukrasa i dobre volje, pretvoriti u prekrasan, svima lijep i poseban pravi DOM.

Maja Bišćan, IIIb

ⱦ	A	1	Ɱ	Đ	30	Ϝ	F	500
Ⱨ	B	2	Ɐ	K	40	ⱨ	H	600
Ⱪ	V	3	Ɒ	L	50	Ⱪ	(O)	700
ⱪ	G	4	ⱱ	M	60	ⱪ	(Š)Ć	800
ⱬ	D	5	Ⱳ	N	70	ⱬ	C	900
Ɑ	E	6	ⱳ	O	80	Ɑ	Č	1000
Ɱ	Ž	7	ⱴ	P	90	Ɱ	Š	
Ɐ	Dz	8	Ⱶ	R	100	Ɐ	(poluglas)	
Ɒ	Z	9	ⱶ	S	200	Ɒ	JA, (I)JE	
ⱱ	(I)	10	ⱷ	T	300	ⱱ	Ju	
Ⱳ	I	20	ⱸ	U	400	Ⱳ	J	

Sricanje slova prema **Jurju iz Slavonije** (glagoljašu i profesoru na pariškoj Sorboni) – 14. / 15. stoljeće

Zahvaljujem gospođi Ani Pehardi, voditeljici okupacione terapije Doma umirovljenika Sveta Ana na nesebičnoj i svesrdnoj pomoći u realizaciji rada keramičarske grupe tijekom proteklih deset godina.

Također zahvaljujem ravnateljici Doma umirovljenika Sveta Ana, gospođi Luciji Slišković, što nam je omogućila da se kreativno izražavanje oplemenjujemo.

I na kraju veliko hvala djelatnicima Knjižnice Vladimira Nazora, što su nam omogućili da naši radovi ugledaju svjetlo dana.

Višnja Pranjić, vms, prof.